

**This is an electronic reprint of the original article.
This reprint *may differ* from the original in pagination and typographic detail.**

Author(s): Niskanen, Olli

Title: Vastuullisuusvaatimukset tulevat maatalousrahoitukseen

Year: 2024

Version: Published version

Copyright: The Author(s) 2024

Rights: CC BY 4.0

Rights url: <https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>

Please cite the original version:

Niskanen, Olli (2024). Vastuullisuusvaatimukset tulevat maaseuturahoitukseen.

Käytännön Maamies, 8/2024. <https://kaytannonmaamies.fi/vastuullisuusvaatimukset-tulevat-maatalousrahoitukseen/>

All material supplied via *Jukuri* is protected by copyright and other intellectual property rights. Duplication or sale, in electronic or print form, of any part of the repository collections is prohibited. Making electronic or print copies of the material is permitted only for your own personal use or for educational purposes. For other purposes, this article may be used in accordance with the publisher's terms. There may be differences between this version and the publisher's version. You are advised to cite the publisher's version.

Vuosina 2014–2023 investoineilta maailoilta kysyttiin kokemuksia maatalousrahoituksesta. Pääasiassa vastaajat olivat investoineet lypsykarja- tai lihakarjanavettaan tai muuhun kotieläinrakennukseen. Maatilayrittäjien investoinnit vaihtelivat 200 000 eurosta yli kahteen miljoonaan euroon. Investointipäätösten tärkeimmät tekijät olivat tuottavuuden ja tuotanto-olosuhteiden parantaminen. Kyselyssä selvitettiin myös rahoitusprosessin vaiheita sekä riskien tarkastelua. Investoivat tilat ovat tulevaisuuden tekijöitä. Kyselyn mukaan ne näkevät vastuullisuuteen panostamisen tarpeellisena osana toiminnan kehittämistä.

KUVA: ARTO TAKALAMPI

Vastuullisuusvaatimukset tulevat maatalousrahoitukseen

Maatalouden harjoittamiseen on sitoutuneena noin 19 miljardin euron pääomakanta, jota on rahoitettu noin 4,8 miljardin euron lainakannalla. Korkotason muutokset, hintariskien voimistuminen sekä pankkien sääntelyyn liittyvät vaatimukset ovat nousseet keskiöön maatalousrahoituksessa. Viime aikoina on herännyt kysymyksiä siitä, ovatko pankkien myöntämän rahoituksen kriteerit kiristyneet ja onko tällä vaikutuksia koko maataloussektorin toimintaan. Samaan aikaan koko ketjulta edellytetään myös entistä enemmän näyttöjä siitä, että myönnetty rahoitus ohjautuu vastuullisiin investointeihin. Miten hiljattain investoinnin tehneet viljelijät näkevät tilanteen?

TEKSTI: OLLI NISKANEN
KUVA: ARTO TAKALAMPI

KM kirjoitti numerossa 4/2023 Raha vihertyy -teemasta, jossa kerrottiin pohjoismaisten pankkien suunnitelmista valmistautua EU:n kiristyvään vaatimukseen rahoituksen vastuullisuuden osoittamisesta. Jutussa kerrottiin laajasti sidosryhmien näkemyksiä rahoitusehtojen muuttamisesta vastuullisuutta korostavaan suuntaan ja sen todentamisen edellytyksistä.

Aihe herättää nyt erityisen paljon keskustelua ja myös huolia rahoituksen tulevaisuudesta, minkä vuoksi Maatilatalouden kehittämisrahasto Makera rahoittaa Pellervon taloustutkimus PTT:n ja Luonnonvarakeskuksen tutkimushanketta ”Maatalouden rahoitusasema muuttuvassa toimintaympäristössä” (MARTO). Hanke kokoaa yhteen tiedonsirpaleita, osin vielä hämärän peitossa olevien sääntelyhankkeiden kuten taksonomian käytännön vaikutuksista. Lisäksi tavoitteena on parantaa tuottajien tietoisuutta siitä, miten tilat voivat itse parantaa omaa rahoitusasemaansa.

Hankkeessa kysyttiin maatalojen kokemuksia maatalousrahoituksesta sähköpostikyselyn avulla. Kysely lähetettiin merkittävän kokoisen tuetun investoinnin vuosina 2014–2023 toteuttaneille tiloille. Osoitetietoja saatiin käyttöön 1 240 kappaletta ja kyselyyn saatiin 186 vastausta.

Vastaajista 60 prosenttia oli lypsykarja- tai lihanautanavetan rakentaneita, muun koti-

eläinrakennuksen rakentaneita 14 prosenttia ja kasvihuonerakentajia kahdeksan prosenttia. Lisäksi vastaajajoukossa oli muun muassa kuivaamoja, tuotantovarastoja sekä biokaasulaitoksia rakentaneita viljelijöitä.

Kysely keskittyi investointeihin, joten mukana ei ole näkemyksiä esimerkiksi tilakauppojen tai lisämaahankintojen lainaneuvotteluista. Vastaajien toteuttamien investointien kokoluokka vaihteli 200 000 eurosta yli kahteen miljoonaan euroon.

Tuottavuuden parantaminen tärkein motiivi

Investointipäätöksen teon motiiveista tärkeimmäksi nousivat tuottavuuden ja tuotanto-olosuhteiden parantaminen. Kotieläintuotantoon investoineiden tilojen osalta eläinten hyvinvoinnin parantaminen nousee vastauksissa jopa tärkeämmäksi motiiviksi kuin perheen toimeentulon varmistaminen. Vastausten mukaan isot investoinnit tehdään tilan omista lähtökohdista, ei niinkään muualta tai tukipolitiikasta tulevien syiden vuoksi.

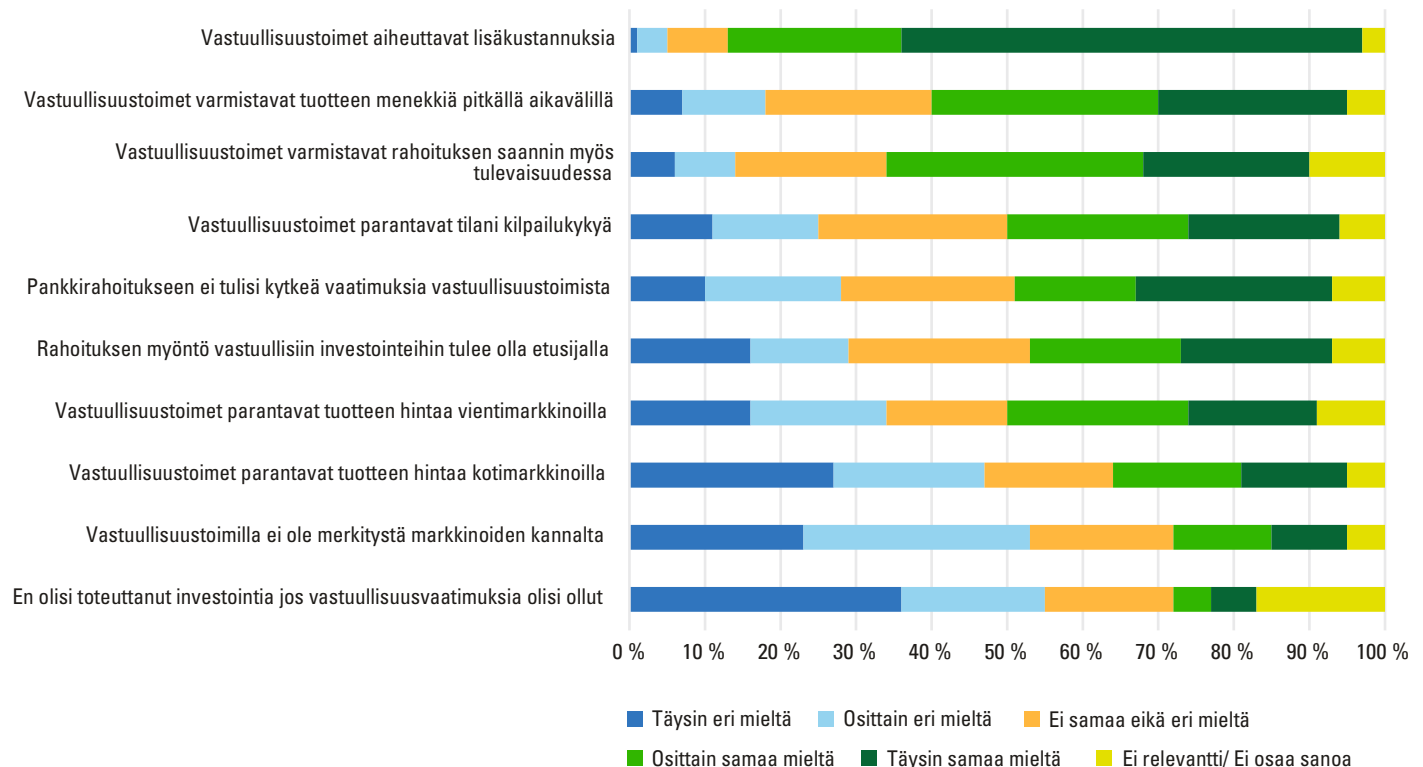
Maatalousinvestointien budjetointi on joskus tunnetusti haastavaa. Vastausten perusteella kustannusarvioita sekä alitetaan että ylitetään. Ensimmäisessä kysyttiin hyväksytyjen yksikkökustannusten vastaavuudesta toteutuneisiin vastaaviin kustannuksiin. Vastaajista 41 prosenttia arvioi investoinnin vastan-

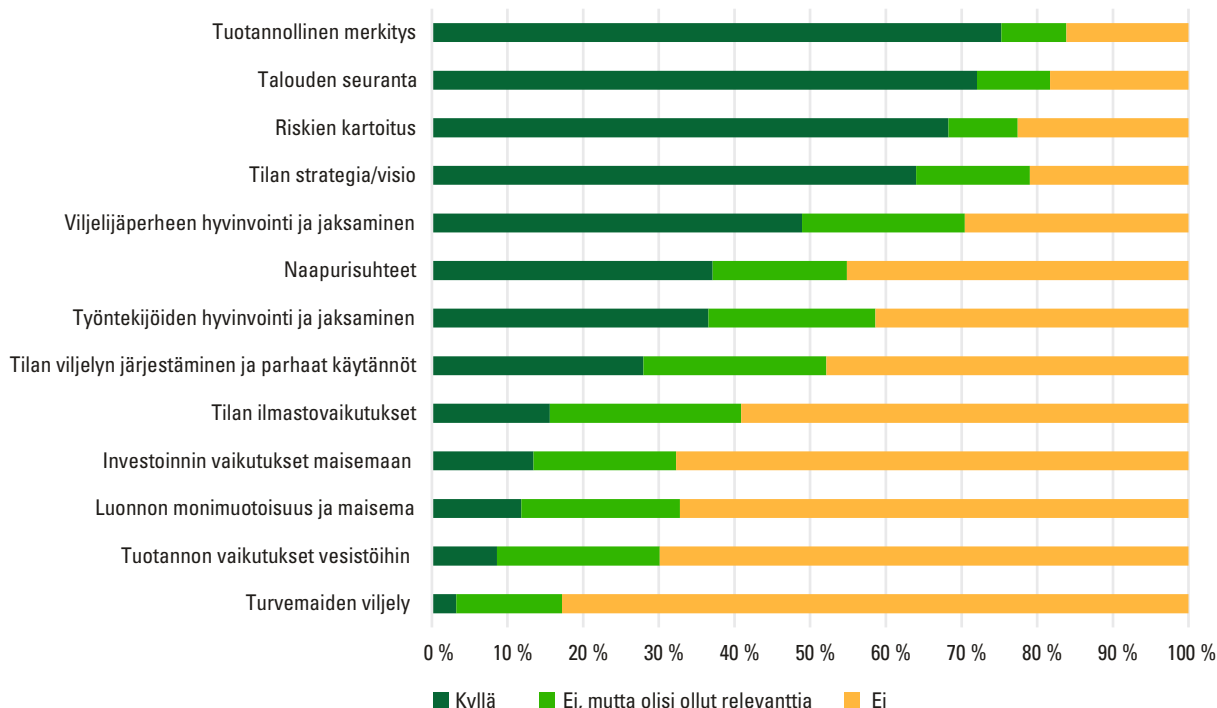
taas 47 prosenttia arvioi yksikkökustannusten olevan liian matalat. Vain 12 prosenttia arvioi, että yksikkökustannukset alitettiin.

Oma kokonaiskustannusarvio hankkeiden kokonaiskustannuksista piti 58 prosentilla vastanneista. Omankin arvionsa ylitti 35 prosenttia vastaajista, mutta alitti vain kahdeksan prosenttia vastaajista. Ylityksiä oli tapahtunut kaikissa tuotantosuunnissa ja investointityypeissä, myös kasvihuoneissa, kuivaamoissa ja energiatuotannon investoinneissa.

Tarvikkeiden hintojen muutoksen nousu oli keskeisin syy kustannusarvioiden ylitykseen, vaikka suurin osa kyselyyn osallistuneiden investoinneista oli toteutettu ennen kustannusinflaation karkaamista. Muut kustannusarvioiden ylitysten syyt olivat moninaisia, tapauskohtaisesti esimerkiksi rakentamisaikaa, aikatauluun tai laatuun liittyviä. Viranomaisvaatimukseen tai valitukseen liittyviä syitä nousi myös esiin. Avoimissa vastauksissa kustannusnousujen syistä mainittiin esimerkiksi sähkö- ja LVI-urakoiden hintojen kiinnittämättä jättäminen sekä rakentamisen aikana tehdyt muutospäätökset. Kustannusarvionsa ylittäneistä 22 prosenttia ilmoitti tarvitseensa lisärahoitusta, joka yleensä kuitenkin oli järjestynyt mutkitta. Joissakin tapauksissa oli neuvoteltu jo valmiiksi liikkumavaraa lainan kokonaissummaan yllätyksien varalle.

VASTAAJIEN NÄKEMYKSIÄ VASTUULLISUUSTOIMIEN MERKITYKSESTÄ

Asiakassuhde pankin kanssa joskus kimurantti

Kyselyssä selvitettiin myös rahoitusprosessin vaiheita sekä riskien tarkastelua. Investoinnin kannattavuusriskejä tarkasteltiin useimmin päätuotteen eri hinnoilla. Viidennes tunnusti tehneensä vain pakolliset laskelmat ilman riskilaskelmia.

Riskien tarkastelemisesta sai kertoa tarkemmin avoimissa vastauksissa. Pohdinta rahoitusneuvotteluissa on ollut monipuolista, nostoina esimerkiksi yksinyrittämisen riskit, tilan strategia, eläintautiriskit sekä tukipolitiikka. Hyvinä valmistautumisen käytäntöinä mainittiin investointipienryhmät sekä ylipäättään viljelijäkollegoiden tuki ja vastaaviin kohteisiin tutustuminen niin kotimaassa kuin ulkomaillakin.

Pankkilainoituksen kilpailutti kolmasosa vastaajista. Avoimissa vastauksissa arvioitiin, että pankkien kilpailutukseen kannattaa lähteä etenkin isommissa hankkeissa, mutta siihen on varattava melkoisen paljon aikaa, koska samalla yleensä neuvotellaan kokonaisasiakkuudesta. Kilpailuttaneet yrittäjät olivat tyytyväisiä tuloksiin, vaikka rahoittaja ei olisi vaihtunutkaan. Jakson aikana useita investointeja toteuttaneen erään yrittäjän palautteessa kerrottiin neuvotteluaseman parantuneen ajan myötä, kun positiivisia näyttöjä tuotannon ja tilan talouden kehityksestä oli mahdollista esittää myös numeerisesti. Tämä alleviivaa mittareiden merkitystä oman rahoitusaseman parantamisessa.

Valtaosassa vastauksista korostui pitkäaikainen asiakassuhde pankin kanssa. Mukana oli kuitenkin myös kriittisiä vastauksia ja rahoitusvaiheessa pankkia pakon edessä vaihtaneita yrittäjiä. Joskus prosessi on tuntunut raskaalta pankin vaatiessa muutoksia ja muutokset puolestaan suunnitelmien ja laskelmien tarkastuksia. Eräässä esimerkkitapauksessa näin oli käynyt, mutta vaatimuksilla pankin rahoitusneuvottelija oli kuitenkin osoittanut osaamista ja perehtymistä asiaan suoran kielteisen päätöksen sijaan, ja hanke oli saatu toteutettua lopulta yrittäjääkin tyydyttävällä tavalla. Tilan maksuvalmius saatiin lopulta paremmalle tasolle kuin alkuperäisessä suunnitelmassa, joka oli onni etenkin korkojen kiristytessä. Ratkaisuja hankaliin tilanteisiin voivat olla isompien hankkeiden paloittelut ja etenkin lisää kassavirtaa tuovien investointien ajallinen priorisointi.

Valtaosalla (87 %) vastanneista vakuuksien järjestäminen ei ole ollut ongelmallista. Loppuosalla erimielisyyksiä vakuusarvoista tai haasteita saada vakuudet riittämään on kuitenkin ollut. Osa vastanneista kertoi nähneensä painotuseroja myös pankkiryhmienvälillä siinä, miten vakuuksia on arvostettu, ja tällä on ollut vaikutusta rahoittajan vaihtokseen. Suurissa hankkeissa myös valtiontaukausta on käytetty aktiivisesti. Valtaosalla (64 %) vastaajista pankkilainassa (ei korkotukilaina) ei ole korkosuojuuksia. Vastaajista 15 prosenttia kertoi, että pankkilaina on kiinteäkorkoinen tai kokonaan korkosuojuutta.

Osittaisesta korkosuojuudesta kertoi 21 prosenttia vastaajista.

Vastuullisuus on tärkeää, mutta aiheuttaa kustannuksia

Kyselyssä selvitettiin investoineiden tilojen näkemyksiä vastuullisuudesta. Vastuullisuus määriteltiin maatalan vastuuksi toimintojen vaikutuksista ympäröivään yhteiskuntaan, sidosryhmiin ja ympäristöön. Suurin osa vastanneista kokee, että korkeampaan vastuullisuuden panostaminen on tärkeää, mutta toteaa että siitä aiheutuu lisäkustannuksia.

Tärkeimmäksi konkreettiseksi hyödyksi vastuullisuuden parantamisesta koettiin, että se varmistaa tuotteiden menekiä pitkällä aikavälillä. Vastuullisuuden panostamisen arvioitiin myös parantavan tilan kilpailukykyä. Toimien nähtiin myös varmistavan rahoituksen saamisen edellytyksiä tulevaisuudessa. Vastaajat olivat hieman varovaisempia arvioimaan, tulisiko rahoituksen myöntämisen kuitenkin olla etusijalla vastuullisemmissa investoinneissa.

Konkreettisina toimina, joilla tilat ovat parantaneet vastuullisuuttaan mainittiin esimerkiksi viljelyn monipuolistaminen, hiiliviljely sekä siihen liittyvät laskelmat, joiden pohjalta toimintaa myös kehitetään. Vastuullisuustoimina mainittiin myös esimerkiksi kierrätyslannoitteiden käyttö, eläinten hyvinvointiin ja vapaaseen liikkumiseen panostaminen, jatkuva toiminnan kehittäminen ja hävikkien minimointi, auditoinnit,

työntekijöiden hyvinvointiin panostaminen sekä energiainvestoinnit.

Pankkirahoituksen fundamentit eivät ole muuttuneet

Maatalouden lainaneuvotteluissa vastuullisuus on vielä uusi asia, ja keskustelu siitä on vasta käynnistymässä. Tärkein asia, josta lainaneuvotteluissa keskusteltiin, on investoinnin tuotannollinen merkitys ja tilan taloudellinen tilanne. Riskien kartoitus sekä investointi osana tilan pidemmän aikavälin suunnitelmia ovat myös tyypillisiä keskusteluaiheita. Sosiaalinen kestävyys kuten viljelijäperheen hyvinvointi, naapurisuhteet ja työntekijöiden hyvinvointi ovat temaattisesti talousaiheiden jälkeen toiseksi tärkein keskustelun aihe. Ympäristönäkökulman sijaan eivät ole vielä kovinkaan yleisiä puheenaiheita lainaneuvotteluissa, vaikka monet vastaajat olisivat kokeneet senkin jollakin tasolla tarpeelliseksi. Turvemaiden viljelyyn liittyvistä asioista ei ole juurikaan keskusteltu lainaneuvotteluissa.

Investoivat tilat ovat tulevaisuuden tekijöitä. Kyselyn mukaan ne näkevät vastuullisuuden panostamisen tarpeellisuutena osana toiminnan kehittämistä. Vastuullisuuskeskustelu tulee väistämättä tulevaisuudessa mukaan lainaneuvotteluihin, mutta on vielä avoinna, millä mittareilla vastuullisuutta mitataan. Eturivin tiloilla monet perustason ylittävät toimet tuntuvat kuitenkin olevan arkipäivää ja ne nähdään arvokkaiksi pitkällä aikavälillä.

Pankkirahoituksen fundamentit eivät kuitenkaan ole muuttumassa. Pankit lainoittavat jatkossakin edelleen ensisijaisesti maksuvalmiutta, jonka tueksi tarvitaan vakuuksia pahimman varalle. Vastuullisuuden vaatiminen investoinneissa voi toki mutkistaa rahoitusprosessia, mutta on sekä yhteiskunnan että elinkeinon pitkän aikavälin etu, että maataloussektorin kehityksen kärki etenee jatkuvasti vastuullisempaan suuntaan. Kaikkien toimiessa omalta osaltaan näin myös kuluttajat niin kotimaassa kuin vientimarkkinoilla voivat säilyttää luottamuksen siihen, että tuotantoketju tekee asiat parhaalla mahdollisella tavalla. Parhaassa tapauksessa yhteiskunnalliset, tuotantotaloudelliset ja ympäristölliset tavoitteet tukevat toinen toisiaan. □

MARTO-hankkeen yhteistyökumppaneita ovat MTK, OP Ryhmä, Nordea, Säästöpankki, POP Pankki sekä LähiTapiola.

Kirjoittaja toimii yritystalouden ryhmäpäällikkönä Luonnonvarakeskuksessa.

Välitämme viljaa kumppaneillemme

Tavoitteemme on varmistaa kotimaisen sadon menekki sekä kotimaan markkinoilla että kansainvälisesti ja löytää asiakkaidemme sadolle parhaat viljakauppavaihtoehdot. Haluamme varmistaa raaka-aineiden saatavuuden Lantmännenin viljankäyttäjille kuten Vaasan, Myllyn Paras ja Lantmännen Agron rehutehtaille sekä muille kotimaisille viljankäyttäjille. Toimitamme myös aktiivisesti kauraa vientiin.

Tarjoamme kolme eri sopimusvaihtoehtoa, joista sinun on helppo valita omaan tarpeeseesi sopivin. Lue lisää osoitteesta lantmannenagro.fi/viljakauppa tai kysy alueesi viljanostajalta.

Lantmännen
Agro